

Sectie Marktstructuur

DE VEEMARKTEN IN NEDERLAND

Mededelingen en Overdrukken
No. 116

Augustus 1974

L27
116A

Landbouw-Economisch Instituut
Conradkade 175 - Den Haag - Tel.: 070-61.41.61

Analyse van ontwikkelingen en samenhangen op grond van LEI-onderzoekingen en CBS-gegevens

INHOUD

	Blz.
TER INLEIDING	5
DE VEEMARKTEN IN HET ALGEMEEN	5
DE VEEMARKTEN IN DE KALVERENSECTOR	7
DE VEEMARKTEN IN DE RUNDVEESECTOR	12
DE VEEMARKTEN IN DE VARKENSSECTOR	16
DE VEEMARKTEN IN DE SCHAPENSECTOR	19
DE PAARDENMARKTEN	20
SAMENVATTING EN CONCLUSIES	20
OVERZICHTEN	23

TER INLEIDING

1. Verantwoording

In deze brochure worden feiten en cijfers gegeven over het veemarktwezen in Nederland. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de resultaten van een aantal door de sectie Marktstructuur van het LEI verrichte onderzoeken 1). Deze onderzoeken vormen slechts een momentopname en geven onvoldoende inzicht in ontwikkelingen. Informatie daaromtrent geven cijfers die in de loop der jaren werden verzameld door het CBS.

2. Waarom deze brochure?

De veemarkten vormen de laatste jaren nogal eens onderwerp van gesprek. Die gesprekken komen dan meestal op gang bij gemeentebesturen als beslissingen moeten worden genomen die van budgettaire aard zijn (exploitatie van en investeringen in veemarktgebouwen en -terreinen) dan wel verband houden met stadsontwikkelingsplannen. Daarop wordt dan ingehaakt door organisaties van bedrijven en personen wier beroepsuitoefening nauw verbonden is met het veemarktwezen. Uiteraard staan dan de doeleinden en het daarop gerichte functioneren van de veemarkt centraal. Juist met het oog op deze discussies lijkt het ons zinvol de verspreid beschikbaar staande gegevens over de veemarkten in een samenvattend en samenhangend geheel bijeen te brengen. Deze brochure kan zodoende een bijdrage leveren tot verdere gedachtenvorming over het veemarktwezen.

DE VEEMARKTEN IN HET ALGEMEEN (zie ook overzichten 1 t/m 4)

3. Vraag en aanbod

Een globale kenschets van vraag en aanbod in de veesector ziet er als volgt uit. Het aanbod afkomstig van agrarische producenten komt nogal versnipperd tot stand hetgeen betrekking kan hebben op het ongelijkmatige en onsystematische karakter in de tijd gezien, de sterk regionale spreiding van de productie-eenheden, de relatief geringe hoeveelheden (d.w.z. gerelateerd aan het totale aanbod) die worden aangeboden en het heterogene karakter van de aangeboden partijen. De vraag voor zover uitgeoefend door agrarische producenten (t.b.v. melk- en kalfkoeien, biggen en nuka's) vertoont overeenkomstige karaktertrekken maar is gelijkmatiger en systematischer. Voor

1) "De afzet af-boerderij van kalveren. Onderzoek naar de toestand in 1968". Publikatie 1.11.

"De afzetstructuur van kalveren en kalfsvlees in 1970". Publikatie 1.12.

"Afzetstructuur van slachtrunderen en rundvlees in 1970". Publikatie 2.63.

zover de vraag afkomstig is van be- en verwerkende bedrijven (t.a.v. slachtkoeien, slachtvarkens en vette kalveren) geldt bovendien: de gevraagde hoeveelheden zijn omvangrijker en meer homogeen van karakter. Vraag en aanbod blijken in het algemeen nogal ver uit elkaar te liggen, zij het met grote verschillen tussen de onderscheiden veesectoren!

4. Doel en functies van de veemarkten

Als doel van de veemarkten kan in het algemeen worden aangegeven: het bijeenbrengen van vraag en aanbod. Om dat doel te bereiken worden binnen het kader van de veemarkten een aantal functies uitgeoefend. Deze functies zijn in een tweetal hoofdgroepen te onderscheiden, t.w.:

- functies gericht op de prijsvorming. Heel concreet betekent dit, dat de veemarkten vragers en aanbieders (marktpartijen, d.w.z. veehouders, veehandelaren, slachterijen en vleeswarenfabrieken) in de gelegenheid stellen elkaar op een bepaalde plaats en op een zeker tijdstip te ontmoeten en een prijs overeen te komen voor het te verhandelen dier of de te verhandelen groep van dieren (runderen, varkens, schapen en paarden);
- functies gericht op de kanalisatie van het produkt. D.w.z. dat de veemarkten verzamelaars zijn, waar de aanvoerstromen van de verschillende diersoorten bijeenkomen (bundeling) en van waaruit ook de verdeling (hergroepering en distributie) over de onderscheiden bestemmingen wordt geregeld.

5. De betekenis van de veemarkten: nu en vroeger

- a. In 1972 werd op 94 marktplaatsen vee aangevoerd, het betreft hier weekmarkten en jaarmarkten, alsmede enkele 14-daagse en maandelijks markten. Wat de aanvoeren betreft zijn de weekmarkten (31 in aantal volgens de veemarktkalender 1972) 1) van overwegend belang. In 1972 werden ongeveer 2,5 miljoen stuks vee aangevoerd. De verdeling over de veesoorten: rundvee (incl. kalveren) 60%, varkens (incl. biggen) en schapen (incl. lammeren) ieder met 19% en paarden (incl. veulens) 2%.
- b. De veemarktaanvoeren zijn sterk geconcentreerd op een klein aantal markten: de 10 grootste markten met omzetten van meer dan 100 000 stuks vee per jaar hadden in 1972 een aandeel van 86%; de 8 daarop volgende markten met omzetten van 10 000-100 000 stuks per jaar een aandeel van 10%. Bij elkaar dus: 96%!
- c. In vergelijking met 1959 zien we: teruglopende marktaanvoeren als resultante van geringe toeneming van rundvee-aanvoer, gelijkblijvende aanvoer van paarden, iets teruglopende aanvoer van schapen en een sterke achteruitgang van de varkensaanvoeren. De veestapel nam in de achterliggende periode toe: dus ook relatief gezien lopen de vee-

1) In 1973: 29; in 1974: 22!

marktaanvoeren terug. Het aantal markten bedroeg in 1959 nog 183. Deze sterke vermindering van het aantal veemarkten is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de opheffing van een aantal jaar- en seizoenmarkten én van één flink aantal biggenmarkten in het oosten van het land. Dit alles gaat gepaard met een relatief steeds belangrijker worden van een betrekkelijk klein aantal grote markten: de 10 grootste hadden in 1959 nog maar een aandeel van 66% en de 8 daaropvolgende markten 14%; bij elkaar dus 80%. Sommige markten ('s-Hertogenbosch, Zwolle, Leeuwarden) vertonen ook een duidelijke absolute groei van de marktaanvoeren. De grootste markten worden steeds groter, de kleine worden steeds kleiner en/of vallen ten slotte af.

6. Marktplaatsen en marktdagen

- a. Om het proces van prijsvorming en kanalisatie van de onderscheiden diersoorten zo soepel mogelijk te laten verlopen zijn de verschillende marktplaatsen op bepaalde dagen van de week geopend. In dit verband wordt gesproken van de veemarktkalender.
- b. De agrarische producenten kunnen hun vee (via de handel) in de directe omgeving op de veemarkten afzetten. Dit beperkt de transportafstanden; immers de uiteindelijke bestemming komt pas op de markten vast te staan. Als gevolg van de omstandigheid dat de belangrijke markten op verschillende dagen van de week zijn geopend, ontmoeten de aanbieders een maximaal aantal vragers, hetgeen de prijsvorming ten goede komt (meer concurrentie aan de vraagkant).
- c. Maar ook de vragers aan de andere kant van de markt hebben belang bij een volgtijdelijke opening van de markten: zij kunnen in principe meerdere markten per week bezoeken en daardoor een vollediger beeld van de marktsituatie krijgen.
- d. Als gevolg van de geschetste situatie zal de prijsvorming (niveau en ontwikkeling) op de onderscheiden markten een duidelijke samenhang vertonen.

DE VEEMARKTEN IN DE KALVERENSECTOR (zie ook overzichten
5 t/m 10)

De kalverensector in het algemeen

7. De marktaanvoer van kalveren

De aanvoer van kalveren bedroeg in 1972 ongeveer 850 000 stuks en bestond voor ca. 90% uit nuchtere kalveren en voor het overige uit gras- en vette kalveren. De aanvoeren waren verspreid over 41 marktplaatsen. In 1959 waren dat er nog 78, terwijl de aanvoeren toen op een veel lager niveau lagen, t.w. 568 000 stuks. Er is dus sprake van een groeiende marktaanvoer (meer nuchtere en minder gras- en vette kalveren), die zich op een kleiner aantal markten concentreert.

8. De structuur van produktie en afzet

- a. Tot goed begrip van de positie en de ontwikkeling van de kalvermarkten wordt eerst een beknopt overzicht gegeven van de produktie- en afzetstructuur van vette en nuchtere kalveren (graskalveren zijn van ondergeschikt belang).
- b. Kenmerken van de structuur van produktie en afzet van vette kalveren:
 - klein aantal agrarische bedrijven (in 1972: ca. 4 500);
 - betrekkelijk grote (jaaromzet ca. 200 dieren per bedrijf gemiddeld) en gespecialiseerde bedrijven;
 - regelmatige en systematische produktie en afzet;
 - regionale concentratie (met name Veluwegebied in Gelderland);
 - voor groot deel contractgebonden (met veevoerleveranciers, handelaren en exportslachterijen) produktie en afzet.
- c. Kenmerken van de structuur van produktie en afzet van nuchtere kalveren (bestemd voor de mestèrij):
 - groot aantal agrarische bedrijven (in 1972: ca. 100 000 melkveebedrijven);
 - geringe afzetten per bedrijf (ruim 10 nuka's per jaar) verspreid over het jaar;
 - nuka's vormen "bijprodukt" van melkveehouderij;
 - sterke regionale spreiding van de produktie en afzet;
 - "vrije" d.w.z. niet-contractgebonden handel in nuka's.
- d. De verbindende schakels tussen deze twee structureel sterk verschillende produktiesectoren zijn de kalverhandelaren. De plaatselijk of beperkt regionaal werkende collecterende handelaren verzamelen ongeveer driekwart van de nuchtere kalveren bij de verspreide melkveebedrijven; een belangrijk deel van dit kwantum wordt door hen op de regionale kalvermarkten aangevoerd. Daar worden ze opgekocht door de vaak landelijk opererende distribuerende kalverhandelaren, waarna ze rechtstreeks of via de veevoerleveranciers, die daartoe aankoopopdrachten verstrekken aan de handelaren, worden toegeleverd aan de kalvermesterijen.
- e. Het mesten van kalveren op basis van melkpoeder t.b.v. de kalfsvleesproduktie heeft zich in de afgelopen jaren ontwikkeld tot een moderne op de export gerichte produktietak. Ongeveer 40% van het aantal geboren kalveren vinden hier hun bestemming!

De markt voor nuchtere kalveren

9. De nuka-aanvoeren in ontwikkeling

Sinds 1962 nam de aanvoer van nuchtere kalveren op de veemarkten toe met 87% van 404 000 tot 753 000 stuks in 1972. Ook in relatie tot het berekende aantal geboren kalveren een toeneming: in 1962 nog 22% en in 1972 toegenomen tot 35%! De achtergrond van deze ontwikkeling vormt de sterke groei van de kalvermesterij op basis van kunstkalvermelk die zich sinds het begin van de zestiger jaren onder invloed van de kunstkalvermelkindustrie heeft voltrokken.

10. Concentratie van veemarkten

Het aantal werkelijk belangrijke nuka-markten is zeer beperkt. In 1972 kwam vrijwel de totale marktaanvoer (99,6%) voor rekening van slechts 10 markten. De 5 grootste markten ('s-Hertogenbosch, Zwolle, Rotterdam 1), Leeuwarden, Doetinchem) hadden een aandeel van ruim 73%. De concentratie van de aanvoer op de 5 grootste markten zet zich overigens voort.

11. Seizoenfluctuaties in veemarktaanvoeren van nuka's

De veemarktaanvoeren vertonen een seizoenmatig patroon dat in grote lijnen overeenkomt met de fluctuaties in het aantal geboren kalveren. Topaanvoeren in het voorjaar (februari, maart, april), teruglopend tot dieptepunten in de zomermaanden en daarna weer toenemend. Er zijn overigens merkwaardige verschillen in aanvoerpatroon tussen de afzonderlijke veemarkten. Zo is het aanvoerpatroon in 's-Hertogenbosch veel gelijkmatiger dan in Leeuwarden (zie overzicht 7). Vermeldenswaard is verder nog dat het aanvoerpatroon in de loop der jaren gelijkmatiger is geworden hetgeen samenhangt met een eveneens gelijkmatiger geworden afkalfpatroon.

12. De nuka-markten in de regio's

Om enig inzicht te krijgen in de regionale functie van de nuka-markten is in overzicht 10b de procentuele verdeling over provincies weergegeven van:

- de melkveestapel (indicatie voor het regionaal beschikbaar komen van de nuchtere kalveren);
- de veemarktaanvoeren van nuka's;
- de mestkalverenstapel (indicatie voor de bestemming van de nuka's).

Conclusies uit deze gegevens:

- de regionale verdeling van de marktaanvoeren sluit goed aan bij die van de melkveestapel, de nuka-markten zijn m.a.w. sterk georiënteerd op de productiegebieden van nuka's. Daarbij moet worden aangetekend, dat in Drenthe, Zeeland en Limburg geen belangrijke kalvermarkten voorkomen en dat de grootste kalvermarkten Den Bosch, Zwolle, Rotterdam 1) en Leeuwarden hun aantrekkingskracht uitoefenen over de provinciegrenzen heen;
- de regionale verdeling van de mestkalverenstapel is sterk afwijkend. Via de veemarkten heeft m.a.w. een regionale herverdeling plaats van nuchtere kalveren uit bv. een "overschotgebied" als Friesland naar een "tekortgebied" als Gelderland.

1) De markt in Rotterdam is per 31 december 1973 opgeheven.

13. De marktpartijen

- a. In 1970 1) werden 917 000 nuka's op veemarkten verhandeld, waarvan 187 000 zelfs meer dan één maal (= interne markthandel). Per saldo passeerden dus 730 000 nuka's, dat is 34% van het aantal geboorten en 57% van de totale handel in nuchtere kalveren, de veemarkt.
- b. Het overgrote deel (93,5%) werd aangevoerd door kalverhandelaren die de nuka's in hun woonplaats en het daaromheenliggend gebied verzamelen; 82% wordt ook weer overgenomen door kalverhandelaren d.w.z. de meer landelijk opererende handelaren die hetzij voor eigen rekening, hetzij in opdracht van de veevoerleveranciers optreden.
- c. Een belangrijke groep aanbieders (althans wat aantal betreft; hun aandeel in de totale marktomzet is slechts 6,5%) zijn verder nog de melkveehouders die zelf naar de markt gaan.
- d. De "interne markthandel" is omvangrijk (20,5% van de marktomzetten). Ongeveer twee derdedeel bestaat uit schossen, d.w.z. aan- en verkoop op dezelfde markt en markttag; de rest heeft betrekking op transacties tussen verschillende markten.

14. Markten en marktpartijen in regionaal verband

In overzicht 9 wordt een relatie gelegd tussen de regio van vestiging van de marktpartijen (in hoofdzaak kalverhandelaren) en hun aan- en verkooptransacties op de onderscheiden kalvermarkten. Conclusies uit deze gegevens én het daarachterliggende cijfermateriaal:

- de kalverhandelaren gevestigd in de "overschotgebieden" zijn meer marktverkopers dan marktkopers; collecterende handelaren verkopen de nuka's op markten;
- de kalverhandelaren gevestigd in de "tekortgebieden" (Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Brabant) zijn meer marktkopers dan -verkopers; distribuerende handelaren kopen de nuka's op markten;
- de marktactiviteiten van de kalverhandelaren zijn in het algemeen geconcentreerd op de veemarkten gelegen in de provincie (lees: het gebied) waarin de handelaren zijn gevestigd. Grotere actieradius hebben de bedrijven gevestigd in de "tekortgebieden" én het grootste "overschotgebied" (Friesland);
- wat betreft de markten; grote streekgebondenheid van de aanvoer van nuchtere kalveren (denk ook aan de aanvoeren door melkvee-houders die niet in de figuur zijn verwerkt!);
- de gegevens in dit overzicht illustreren nog eens de regionale herverdelingsfunctie van de veemarkten.

1) Zie publikatie 1.12: "De afzetstructuur van kalveren en kalfsvlees in 1970".

De markt voor vette kalveren

15. De veemarktaanvoeren in ontwikkeling

De marktaanvoeren van vette kalveren zijn van geringe betekenis: in 1972 nog slechts 29 000 stuks vee. Vergeleken met 1962 is dat een teruggang met 88%. In verhouding tot het aantal slachtingen is die teruggang als volgt: in 1962 werd nog 47% van de vette kalveren over de markt afgezet; in 1972 nog maar 3%.

16. Concentratie van veemarkten

De gehele marktaanvoer van vette kalveren heeft plaats op slechts 10 veemarkten. De 5 grootste hebben een aandeel van 87%; Barneveld en 's-Hertogenbosch zijn van overwegende betekenis (te zamen 71%). De concentratietendentie op dit kleine aantal markten zet zich voort.

17. De vette kalverenmarkten in de regio's

Enig inzicht in de regionale betekenis van produktie en afzet van vette kalveren bieden de gegevens in overzicht 10b. Daarin zijn opgenomen de procentuele verdeling over de provincies van:

- de mestkalverenstapel;
- de veemarktaanvoeren van vette kalveren;
- de slachtingen (indicatie voor de bestemming van de vette kalveren).

Conclusies uit deze gegevens:

- de twee grootste veemarkten voor vette kalveren, t.w. Barneveld en 's-Hertogenbosch liggen in de twee belangrijkste produktiegebieden Gelderland en Noord-Brabant;
- de slachtingen hebben voor een belangrijk deel plaats in slachterijen gevestigd in de produktiegebieden, overigens aangevuld met Zuid-Holland waar meer dan een derde van de vette kalveren werd geslacht (1970). In deze provincie zijn van oudsher nogal wat schapenslachterijen c.q. -exporteurs gevestigd. Stimulerend kunnen hebben gewerkt: exportervaring, noodzaak tot betere benutting van slachtcapaciteit en risicospreiding;
- de veemarktaanvoeren zijn van zo geringe betekenis dat van een regionale herverdelingsfunctie eigenlijk geen sprake is.

18. De marktpartijen

De vette kalveren worden op de markt aangeboden door kalvermesters (meestal de mesters die slechts geringe aantallen hebben te verkopen) en kalverhandelaren. De vraag komt van de zijde van de slachterijen c.q. exporteurs. De "interne" markthandel is van geen betekenis.

Samenvattende opmerkingen

19. Verschil in oriëntatie op de veemarkt

- a. Twee qua productie- en afzetstructuur sterk van elkaar verschillende maar overigens nauw met elkaar verbonden sectoren van agrarische bedrijvigheid zijn juist daardoor ook geheel afwijkend georiënteerd op de veemarkten.
- b. Voor de prijsvorming en fysieke distributie van nuchtere kalveren zijn de veemarkten van doorslaggevende betekenis: 57% van de verhandelde nuchtere kalveren passeren de veemarkt. Het zal duidelijk zijn dat de betekenis van de marktnoteringen verder reikt dan de concrete marktaanvoeren. De prijsvorming van de buiten de veemarkten om verhandelde nuka's zal aan de marktnoteringen gekoppeld zijn. Juist als gevolg van de niet-planmatige en weinig afzetgerichte productie en afzet van nuchtere kalveren vormen de veemarkten een noodzakelijke schakel in de afzetketen die de melkveebedrijven als producenten van nuka's verbindt met de kalvermesterijen als afnemers van nuka's.
- c. In de kalvermesterij ligt dat duidelijk anders. Daar is sprake van een systematische productie en een meer direct op de bestemmingen gerichte afzet. Veevoerleveranciers én kalverhandelaren (beide groepen zijn belangrijke partijen in de contractproductie die ca. twee derde van het totaal uitmaakt), verzorgen hier de distributie naar de exportslachterijen buiten de veemarkten om. Slechts een gering deel (6%) gaat via de markt; de prijsvorming van de hier verhandelde vette kalveren zal geen grote betekenis hebben voor de totaliteit.

DE VEEMARKTEN IN DE RUNDVEESECTOR (zie ook overzichten 11 t/m 16)

De rundveesector in het algemeen

20. De marktaanvoeren van runderen

De aanvoer van runderen (zowel slacht- als gebruiksvee) op de veemarkten bedroeg in 1972 ca. 630 000 stuks; t.o.v. 1959 was dat een achteruitgang van 23%. Het aantal markten waar runderen werden aangevoerd was 55 (1959: 98). De gemiddelde aanvoer per markt is dan ook sterk toegenomen. Ook in relatie tot de omvang van de groeiende rundveestapel lopen de veemarktaanvoeren terug: in 1959 nog 32% en in 1972 nog maar 21%. Kortom: teruglopende marktaanvoer van rundvee die zich op een kleiner aantal markten concentreert.

21. Concentratie van veemarkten

De 10 grootste veemarkten namen in 1972 ongeveer 95% van de rundveeaanvoeren voor hun rekening. Op de langere termijn blijkt de aanvoer zich steeds meer te concentreren op een klein aantal zeer

grote rundveemarkten; in 1959 hadden de 5 grootste markten ('s-Hertogenbosch, Zwolle, Leeuwarden, Rotterdam, Doetinchem) een aandeel van 61%; dat aandeel was in 1972 opgelopen tot 72%.

22. Gebruiksvee en slachtvee

Iets meer dan de helft van de totale marktaanvoer aan rundvee bestaat uit gebruiksvee; iets minder dan de helft is dus slachtvee. Op vrijwel alle belangrijke rundveemarkten worden beide categorieën aangevoerd. Op sommige markten ligt een wat sterker accent op gebruiksvee (Purmerend, Doetinchem), op andere ligt een sterk accent op slachtvee (Rotterdam, Utrecht, Leiden). In vergelijking met een aantal jaren geleden (1959) zijn de gebruiksvaeaanvoeren sterker teruggelopen (33%) dan de slachtveeaanvoeren (ca. 8%). Achterliggende oorzaken: typische afmelkbedrijven zijn grotendeels verdwenen, bij de aankoop van gebruiksvee wordt kwaliteitszekerheid steeds belangrijker (directe aankopen bij bekende adressen), het opfokken van jongvee voor uitbreiding en vervanging van de melkveestapel gebeurt meer en meer op de bedrijven zelf (denk ook aan centrale opfokbedrijven!) en ten slotte: de nuka-prijzen zijn zo aantrekkelijk geworden dat men niet wacht met verkoop van de nieuw-geboren kalveren.

De markt voor gebruiksvee

23. De gebruiksveemarkten in de regio

In overzicht 12b zijn gegevens opgenomen die een inzicht moeten geven over de plaats van de gebruiksveemarkten in de regio. Twee cijferreeksen zijn vermeld:

- een provinciale verdeling van de melk- en jongveestapel;
- een provinciale verdeling van de veemarktaanvoeren van gebruiksvee.

Conclusies: de verdeling van de marktaanvoeren loopt vrijwel parallel met de verdeling van de veestapel. De afwijkingen kunnen worden verklaard uit de omstandigheid dat in een aantal provincies geen gebruiksveemarkten van betekenis worden gehouden en doordat op de grootste markten ook uit aangrenzende provincies gebruiksvee wordt aangevoerd. De belangrijkste markten: Den Bosch, Zwolle, Leeuwarden en Doetinchem liggen in die gebieden waar de rundveestapel is geconcentreerd.

24. Seizoenfluctuaties in de veemarktaanvoeren van gebruiksvee

De veemarktaanvoer van gebruiksvee kent een typische golfbeweging: grote aanvoer in het voorjaar (maart-april = tegen het einde van de stalperiode), een dieptepunt in de zomerperiode en dan weer oplopend naar oktober-november (einde weideperiode) en opnieuw een dieptepunt in de wintermaanden. Stal- en weideperioden zijn twee perioden ieder met een eigen planning voor stal- en beweidingcapaciteit en een daarop geënte voederbehoefte. Aan het einde van de

voorbij en aan het begin van de komende periode concentreren zich de beslissingen m.b.t. aan- en verkoop van gebruiksvee. Gedurende die periodes wordt minder frequent ge- en verkocht.

De markt voor slachtvee

25. Seizoenfluctuaties in de veemarktaanvoeren van slachtrunderen

Het seizoenpatroon vertoont gelijkenis met dat van gebruiksvee met dien verstande dat het dieptepunt in de wintermaanden niet zo sprekend is.

26. De slachtveemarkten in de regio

De cijferreeksen in overzicht 12c geven een achtergrond aan het vee-marktgebeuren in de regio's. Achtereenvolgens zijn procentuele verdelingen vermeld van:

- de rundveestapel (als indicatie voor de herkomst van de slachtrunderen);
- de marktaanvoeren van slachtrunderen;
- de slachtingen (als indicatie van de bestemming in eerste instantie);
- het consumptief verbruik (als indicatie van de bestemming in laatste instantie).

Conclusie uit deze gegevens:

- de regionale aanvoer van slachtrunderen op de veemarkten loopt vrijwel parallel met de verdeling van de rundveestapel, met dien verstande dat sommige provincies geen rundveemarkten hebben en een aantal grote rundveemarkten een aantrekkingskracht hebben die over de grenzen van de provincie heen reikt. Wat dit laatste betreft zij gewezen op de marktaanvoeren in Zuid-Holland! De verschillen kunnen verder worden veroorzaakt door regionale verschillen in betekenis van aankopen door slaggers en coöperatieve veeafzetverenigingen die buiten de veemarkten om gaan;
- de verdeling van de slachtingen loopt vrijwel parallel met die van het consumptief verbruik. Uitzonderingen vormen de provincies Friesland, Overijssel en in mindere mate Gelderland; het relatieve belang van de slachtingen overtreft dat van de consumptie. Er zijn hier nogal wat verzendgrossiers gevestigd;
- er bestaat geen duidelijk verband tussen de verdeling van de marktaanvoeren en die van de slachtingen (met uitzondering van Zuid-Holland). De markten spelen met andere woorden een belangrijke rol in de regionale herverdeling van slachtrunderen ter overbrugging van verschillen in plaats tussen vraag en aanbod.

27. De marktpartijen

Overzicht 15b geeft aan welke categorieën van bedrijven elkaar ontmoeten op de slachtveemarkten.

- a. In 1970 bedroeg de marktomsat aan slachtrunderen 447 000 stuks, waarbij inbegrepen 8,5% interne markthandel, zodat per saldo onge-

veer 400 000 stuks slachtrunderen via de veemarkten werden afgezet. Dat is ongeveer de helft van het aantal slachtrunderen dat in dat jaar beschikbaar kwam 1).

- b. Het overgrote deel van de slachtrunderen wordt aangevoerd door de handel die de dieren in eerste instantie op de verspreid liggende landbouwbedrijven verzamelt.
- c. Vanuit de markten worden de slachtdieren door de handel verkocht en gedistribueerd aan vleesgrossiers en slagers.

28. Markten en marktpartijen in regionaal verband

In overzicht 16 is een beeld gegeven van de activiteiten, die de rundveehandelaars in de onderscheiden provincies op de verschillende marktplaatsen ontplooiën.

Conclusies uit dit overzicht en de daarachterliggende cijfers:

- er is een aanwijsbaar verband tussen de plaats van vestiging van de rundveehandelaars (de voornaamste aanbieders op de markten) en de marktaanvoeren in die regio. De marktverkopers (V's) zijn geconcentreerd op markten in en rond de provincie van vestiging. Anders gezegd: de veemarkten krijgen hun aanvoeren van slachtrunderen in hoofdzaak van veehandelaars (en boeren uiteraard!) die hun woonplaats én werkgebied (gaat vaak samen) in de omgeving hebben;
- de aankopen van slachtvee (A's) op de veemarkten zijn afkomstig van veehandelaars en vleesgroothandelaars die qua vestigingsplaats sterk verspreid zijn;
- kleinere markten voor slachtvee (Sneek, Zuidlaren, Nijkerk, Elst en Amsterdam) zijn veel meer streekgebonden wat hun aanvoer en afzet betreft dan de grotere markten als Leeuwarden, Rotterdam en Den Bosch;
- de marktpartijen in de "overschotgebieden" (bv. Friesland) zijn meer marktverkopers (in hoofdzaak collecterende handelaars die hun slachtvee op de dichtbijliggende markten aanvoeren) dan die in de "tekortgebieden" (bv. Zuid-Holland) die meer marktkopers zijn (voor een belangrijk deel vleesgroothandelaars die het benodigde slachtvee ook op de verder weggelegen markten aankopen);
- de zg. "interne" markthandel speelt een bijzondere rol in de regionale herverdeling: slachtrunderen worden gekocht op markten in "overschotgebieden" en verkocht op markten in "tekortgebieden". Verder speelt vermoedelijk ook een rol dat de regionaal gebonden veeslagen verschillende slachtkwaliteit hebben en dat de verschillende markten op verschillende dagen worden gehouden.

1) Zie publikatie 2.63: "Afzetstructuur van slachtrunderen en rundvlees in 1970".

Samenvattende opmerkingen

29. Gebruiks- en slachtrunderen sterk georiënteerd op de veemarkten

De structuur van produktie en afzet in de rundveehouderij zijn van dien aard, dat de veemarkten een noodzakelijk sluitstuk vormen voor de afzet van zowel gebruiks- als slachtrunderen.

Kenmerken van de produktie- en afzetstructuur van runderen:

- groot aantal agrarische bedrijven (1972; ca. 120 000 met rundvee);
- geringe afzetten per bedrijf (ca. 6 slachtrunderen) gespreid over het jaar;
- de slachtrunderen (in hoofdzaak uitstoot) vormen bijprodukt van de melkveehouderij;
- sterk regionale spreiding van produktie en afzet;
- vrije d.w.z. niet-contractgebonden afzet.

De omvang van de veemarktaanvoeren alhoewel van afnemend belang zijn nog steeds van zo grote betekenis dat ze doorslaggevend geacht moeten worden voor prijsvorming en kanalisatie van de runderen.

DE VEEMARKTEN IN DE VARKENSSECTOR (zie ook overzichten 17 t/m 19)

De varkenssector in het algemeen

30. De structuur van produktie en afzet

- Als achtergrondinformatie voor het veemarktgebeuren in de varkenssector allereerst een beknopte schets van de produktie- en afzetstructuur resp. bij slachtvarkens en bij biggen.
- Slachtvarkens
 - groot aantal bedrijven (in 1973; ca. 38 500);
 - betrekkelijk grote (gemiddelde jaarproduktie ca. 250 dieren per bedrijf) en gespecialiseerde bedrijven;
 - regelmatige en systematische produktie en afzet;
 - regionale concentratie (Overijssel/Gelderland en Noord-Brabant/Limburg);
 - voor groot deel contractgebonden produktie en afzet (ca. 50%);
 - classificatie van de slachtvarkens.
- Fokvarkens t.b.v. biggen produktie en -afzet
 - groot aantal agrarische bedrijven (in 1973; 36 500);
 - betrekkelijk grote (gemiddelde jaarproduktie ca. 250 dieren per bedrijf) en gespecialiseerde bedrijven;
 - regelmatige en systematische produktie;
 - regionale concentratie (Overijssel/Gelderland en Noord-Brabant/Limburg);
 - groeiende contractgebondenheid.
- Deze twee nauw verbonden produktiesectoren zijn wat betreft produktie en afzet van biggen aaneengeschakeld d.m.v.:
 - gesloten bedrijfssystemen (aantal geproduceerde biggen per

- bedrijf = aantal geproduceerde slachtvarkens);
- biggenprijzenschema's (Landbouwschap en NCB);
- rechtstreekse en veelal vaste relaties tussen fokkers en mesters;
- georganiseerde opzet van biggenleveranties (integraties, industriële fokorganisaties);
- veehandelaren (in opdracht van veevoerleveranciers, slachterijen en vleeswarenfabrieken).

e. Gegeven deze structuurschets zal het nauwelijks verbazing wekken, dat de veemarkten van geringe betekenis zijn in de varkenssector. Wat betreft de biggen zij nog gewezen op het grote belang van kwaliteit en beperking van het ziekterisico. Aanvoeren via de veemarkten bieden t.a.v. deze aspecten onvoldoende zekerheid.

De markt voor biggen

31. De biggenaanvoeren in ontwikkeling

Sinds 1959 nam de aanvoer van biggen (fok- en mestdieren) af met 73% van 1 136 400 stuks tot 307 300 stuks in 1972. In relatie tot het aantal uiteindelijk geslachte varkens; in 1959 liep 30% van de biggen over de markt, in 1972 nog maar 3%. De sterke groei van de varkenssector is geheel buiten de veemarkt om gegaan.

32. Concentratie van veemarkten

Het aantal biggenmarkten is in de loop der jaren teruggelopen van 135 in 1959 tot nog slechts 30 in 1972. De zij het beperkte aanvoeren concentreren zich meer en meer op een klein aantal markten; in 1972 hadden de 10 grootste markten 90% van het totale marktaanbod.

33. De biggenmarkten in de regio's

Informatie omtrent regionale betekenis van produktie en afzet van biggen bieden de gegevens in overzicht 19c. Daarin zijn o.a. de volgende voor de biggenafzet relevante procentuele verdelingen opgenomen:

- de biggenstapel;
- de veemarktaanvoeren van biggen;
- de mestvarkensstapel (als indicatie van de bestemming van de biggen).

Conclusie uit deze gegevens:

- er bestaat een zeer duidelijke paralleliteit tussen verdeling van biggenstapel en mestvarkensstapel; er is m.a.w. geen noodzaak aanwezig voor een omvangrijke regionale herverdeling d.m.v. de veemarkten;
- de veemarkten zijn relatief van betekenis in Drenthe, Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland. In deze provincies is de concentratie van varkensbedrijven geringer dan elders. Het vinden van rechtstreekse leveranciers resp. afnemers van biggen is misschien daardoor minder eenvoudig. Men is mede daardoor eerder geneigd de veehandel in te schakelen. De handel in biggen op de veemarkten is voor vrijwel 100% (!) in handen van de veehandel.

De markt voor slachtvarkens

34. De aanvoeren van slachtvarkens in ontwikkeling

Sinds 1959 zijn de veemarktaanvoeren van slachtvarkens met 46% teruggelopen van 310 000 stuks in 1959 tot 165 000 in 1972. Het betreft voor het overgrote deel slachtzeugen en -beren. In relatie tot de slachtingen zijn deze veemarktaanvoeren te verwaarlozen: 1,5% van de varkensslachtingen!

35. Concentratie van veemarkten

Het aantal markten waar slachtvarkens worden aangevoerd wordt steeds kleiner. De 10 grootste hebben een aandeel van 92%.

36. De varkensmarkten in de regio's

Nadere informatie over regionale betekenis van produktie en afzet van slachtvarkens is vermeld in overzicht 19c. De volgende conclusies kunnen daaruit worden getrokken:

- er bestaat geen werkelijke relatie tussen de verdeling van de veemarktaanvoeren en die van de mestvarkensstapel;
- er bestaat een paralleliteit tussen de verdeling van de mestvarkensstapel en die van de varkensslachtingen. In Noord-Brabant/Limburg wordt relatief meer geproduceerd dan geslacht; in Zuid- en Noord-Holland (bevolkingsconcentratie) ligt de situatie juist andersom; dit laatste in mindere mate ook in Overijssel/Gelderland (concentratie van slacht- en verwerkingscapaciteit);
- de slachtingen zijn geconcentreerd in de produktiegebieden; er bestaat nauwelijks samenhang met de verdeling van de consumptie. In de produktiegebieden zijn veel verzendgrossiers en export-slachterijen alsmede vleeswarenfabrieken gevestigd.

Samenvattende opmerkingen

37. Geringe betekenis van de varkensmarkten

De structuur van produktie en afzet in de varkenssector zijn zodanig, dat er voor de veemarkten geen rol van betekenis is weggelegd. De slachtvarkensmarkten zijn in de naoorlogse jaren eigenlijk nooit van betekenis geweest. De biggenmarkten waren dat wel; in 1966 (mond- en klauwzeer) is er evenwel een breuk in de aanvoeren gekomen. Sindsdien hebben de marktaanvoeren zich niet meer op het voorgaande niveau hersteld.

DE VEEMARKTEN IN DE SCHAPENSECTOR (zie ook overzichten 20 en 21)

38. De aanvoeren van schapen in ontwikkeling

Sinds 1959 zijn de veemarktaanvoeren (voor het overgrote deel: slachtdieren) weliswaar teruggelopen, de laatste jaren zijn ze evenwel redelijk op niveau gebleven. In 1972 werden 457 581 schapen (incl. lammeren) aangevoerd. Niet alleen absoluut, maar ook als % van de schapenstapel zijn de marktaanvoeren teruggelopen; in 1959 nog 96%, in 1972: 77%.

39. Concentratie van veemarkten

Op de 10 belangrijkste markten (in totaal 46) werd in 1972 ongeveer 96% van de totale marktaanvoer verwerkt. Die 10 grootste markten zijn: Purmerend, Sneek, Leiden, Leeuwarden, Den Bosch, Utrecht, Schagen, Groningen, Rotterdam en Zwolle.

40. De schapenmarkten in de regio's

In overzicht 21b zijn een drietal cijferreeksen met procentuele verdelingen opgenomen, t.w.:

- de schapenstapel;
- de veemarktaanvoeren van schapen;
- de schapenslachtingen.

Conclusie uit deze cijfers:

- de regionale verdeling van de veemarktaanvoeren loopt in grote lijnen parallel met die van de stapel. De verschillen zijn toe te schrijven aan het ontbreken van schapenmarkten in sommige gebieden en de aantrekkingskracht over de provinciegrenzen heen van de grotere markten;
- de slachtingen (in 1972: 421 000 dieren) zijn geconcentreerd in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Friesland. Dit zijn de concentratiegebieden van produktie en afzet van schapen en lammeren. Opgemerkt zij nog dat in Zuid-Holland en Utrecht de slachtingen relatief belangrijker zijn dan de marktaanvoeren; in Friesland en Noord-Holland ligt de situatie juist andersom. De markten vervullen m.a.w. een regionale herverdelingsfunctie.

41. Slotopmerkingen

Op grond van de verstrekte cijfers mag worden aangenomen dat de schapenmarkten van wezenlijk belang zijn voor prijsvorming en kanalisatie van schapen en lammeren. Belangrijke achtergrond van deze situatie is ongetwijfeld: het versnipperde karakter van het aanbod (groot aantal bedrijven met schapen ca. 20 000, beperkt aantal dieren gemiddeld per bedrijf ca. 30 stuks, afzet verspreid over het jaar) en het ongebonden karakter van de afzet.

DE PAARDENMARKTEN (zie ook overzicht 22)

42. De aanvoeren van paarden in ontwikkeling

Sinds 1959 zijn de markt-aanvoeren vrijwel gelijkgebleven. De omvang van de paardenstapel daalde, zodat de veemarktaanvoer als percentage daarvan toenam. In tegenstelling tot de markten voor de andere diersoorten spelen de jaar- en seizoenmarkten hier een grote rol: 37% van het totaal.

43. Concentratie van veemarkten

In 1972 werden op 75 markten nog paarden aangevoerd. De 5 grootste markten t.w. Utrecht, Den Bosch, Zuidlaren 1), Elst 1) en Zwolle hebben een aandeel van 65%.

44. De betekenis van de paardenmarkten

Een groot deel van de paarden wordt via de markten aangevoerd wat mogelijk samenhangt met:

- versnipperd karakter van vraag en aanbod;
- grote verschillen in regionale verdeling van stapel en slachtingen;
- relatief grote omvang van im- en export van levende paarden (in Utrecht worden nogal wat geïmporteerde slachtpaarden aangevoerd).

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

45. De veemarkten: in grote lijnen

De situatie en de ontwikkelingen op de veemarkten laten zich in grote lijnen als volgt samenvatten:

- teruglopende veemarktaanvoeren op de lange termijn gezien;
- het aantal marktplaatsen waar vee kan worden aangevoerd loopt sterk terug;
- de aanvoeren concentreren zich steeds meer op een klein aantal grote markten;
- de grotere markten blijven door hun aantrekkingskracht groeien, de kleinere blijven achter en/of vallen uiteindelijk af.

46. De veemarkten: nader bekeken

Bij nadere beschouwing zijn er verschillen op te merken tussen de onderscheiden veemarkten en diersoorten. Daarover kan het volgende worden opgemerkt:

- de aanvoeren van nuchtere kalveren, slachtrunderen, gebruiksvee, schapen (incl. lammeren) en paarden zijn omvangrijk en daarom van wezenlijke betekenis voor de prijsvorming én de kanalisatie van herkomst naar bestemming;
- de aanvoeren van biggen, slachtvarkens en vette kalveren zijn gering en vrijwel zonder betekenis voor prijsvorming en kanalisatie;

1) Jaarmarkten.

2) Op basis CBS-Landbouwtelling.

- de veemarktaanvoeren van nuchtere kalveren zijn in de loop der jaren sterk gegroeid. Zij vormen de enige uitzondering op de algemene neergaande tendentie;
- 's-Hertogenbosch, Zwolle en (zij het in mindere mate) Leeuwarden zijn groeiemarkten; hun marktaanvoeren nemen van jaar tot jaar toe en relatief gezien worden zij steeds belangrijker (in 1973: 41% van de totale aanvoer en 52% voor runderen- en kalverenaanvoer; in 1950 resp. 26 en 40%);
- Rotterdam, Utrecht, Leiden en Purmerend zijn markten van afnemende betekenis; Rotterdam is inmiddels opgeheven en Leiden heeft de functie van deze markt voor een deel overgenomen. Het valt sterk te betwijfelen of Leiden een groeimarkt zal worden;
- de positie van de overige drie grote markten, t.w. Groningen, Doetinchem en Sneek is wat wisselend.

47. De veemarkten: functioneel gezien

In zijn algemeenheid kan men niet stellen dat de veemarkten onontbeerlijk zijn voor prijsvorming en kanalisatie van de diersoorten. Meer directe afzetsystemen en/of prijsvorming op basis van vaste en algemeen geldende normen worden toegepast bv. bij slachtkalveren, biggen en slachtvarkens.

Zelfs in die sectoren waar de veemarktaanvoeren wel degelijk van betekenis zijn (nuchtere kalveren, rundvee en schapen), moet men niet uit het oog verliezen dat een groot deel van de afzet buiten de veemarkt om zijn bestemming vindt. De prijsvorming zal in dat geval overigens nauw worden gekoppeld aan het veemarktgebeuren waarbij kan worden gewezen op de functie van de EEG-referentiemarkten.

Prijsvorming buiten de veemarkten om kan ook bezwaren met zich meebrengen. Denk aan het kartelmatige optreden van de vier grote vleeswarenorganisaties (Coveco, Encébé, Homburg en Unilever) inzake de varkensprijnsnoteringen.

48. De veemarkten: welk perspectief?

Prijsvorming en kanalisatie zijn wezenlijke verbindingsstukken tussen vraag en aanbod van gebruiks- en slachtveesoorten. Wat is het perspectief van de veemarkten t.a.v. deze essentiële functies?

Vast staat dat de rol van de veemarkten voor varkens en vette kalveren vrijwel is uitgespeeld. Daarin zal ook geen verandering meer komen.

De markten voor runderen zullen in de komende jaren nog van betekenis blijven, al kan men zich afvragen van welke invloed op hun ontwikkeling een mogelijke opheffing van art. 8 van de vleeskeuringswet zal zijn. Het is denkbaar dat de slachthuiscapaciteit zich, regionaal gezien, meer zal gaan richten naar de produktiegebieden. Dat zal dan ongetwijfeld ook van invloed zijn op de richting van de veemarktaanvoeren (met de beweging van de slachthuiscapaciteit mee), mogelijk ook meer directe transacties met voorbijgaan van de

markten. Verder is het aannemelijk dat classificatieschema's voor kwaliteitsbepaling van slachtrunderen (die thans in een ontwikkelingsfase zijn) verkooptransacties buiten de veemarkten om zullen stimuleren. Dat geldt ook voor vertikaal geïntegreerde productie en afzet van mestvee.

De veemarktaanvoeren van nuchtere kalveren zijn onder invloed van de groeiende kalvermesterij sterk toegenomen. Die stormachtige ontwikkeling is thans tot staan gekomen. De vraag is of alternatieve systemen van prijsvorming én kanalisatie zinvol ontwikkeld kunnen worden?

De schapenaanvoeren op de veemarkten hebben zich steeds goed kunnen handhaven. Voor slachtschapen en lammeren (het merendeel van de marktaanvoeren) geldt dat de export (belangrijkste afzetkanaal) in handen is van een klein aantal grote vleesexporteurs. Dit biedt wellicht mogelijkheden tot meer directe kanalisatie en andere prijsvorming.

De veemarkten functioneren in het algemeen daar waar de productie en (als gevolg daarvan) de afzet weinig systematisch, weinig doelgericht en erg versnipperd plaatshebben. Anders gezegd: waar grote verschillen zijn tussen vraag en aanbod t.a.v. tijd, plaats, hoeveelheid en hoedanigheid van de betreffende diersoort, vervullen de veemarkten een functie.

OVERZICHTEN behorende bij:

Blz.

DE VEEMARKTEN IN HET ALGEMEEN

1. Ontwikkelingen in de periode 1959-1972	24
2. Schematisch beeld van de functies van de veemarkt	25
3. De veemarkten in Nederland	26
4. De veemarktkalender 1974	27

DE VEEMARKTEN IN DE KALVERENSECTOR

5. Afzetpatroon in de kalverensector	28
6. De nuka-markten in Nederland	29
7. Seizoenmatig verloop van de nuka-aanvoeren	30
8. a. Kopers en verkopers van nuka's op de markten	31
b. Kopers en verkopers van vette kalveren op de markten	31
9. Markten, marktpartijen en markttransacties in regionaal verband: nuka's	32
10. a. Concentratie van veemarktaanvoeren van nuka's	33
b. De veemarkten voor nuka's en vette kalveren in de regio's	33

DE VEEMARKTEN IN DE RUNDVEESECTOR

11. De rundveemarkten in Nederland	34
12. a. Concentratie van veemarktaanvoeren van rundvee	35
b. De veemarkten voor gebruiksvee in de regio's	35
c. De veemarkten voor slachtvee in de regio's	35
13. Seizoenmatig verloop van de gebruiksvee-aanvoeren	36
14. Seizoenmatig verloop van de slachtvee-aanvoeren	37
15. a. Afzetpatroon van slachtrunderen	38
b. Kopers en verkopers van slachtrunderen op de markten	38
16. Markten, marktpartijen en markttransacties in regionaal verband: slachtrunderen	39

DE VEEMARKTEN IN DE VARKENSSECTOR

17. De biggenmarkten in Nederland	40
18. De slachtvarkensmarkten in Nederland	41
19. a. Concentratie van veemarktaanvoeren van biggen	42
b. Concentratie van veemarktaanvoeren van slachtvarkens	42
c. De veemarkten voor biggen en slachtvarkens in de regio's	42

DE VEEMARKTEN IN DE SCHAPENSECTOR

20. De schapenmarkten in Nederland	43
21. a. Concentratie van veemarktaanvoeren van schapen	44
b. De veemarkten voor schapen in de regio's	44

DE PAARDENMARKTEN

22. a. Concentratie van veemarktaanvoeren van paarden	45
b. De paardenmarkten in de regio's	45
23. Ontwikkeling van de marktaanvoeren op de 10 belangrijkste veemarkten	46

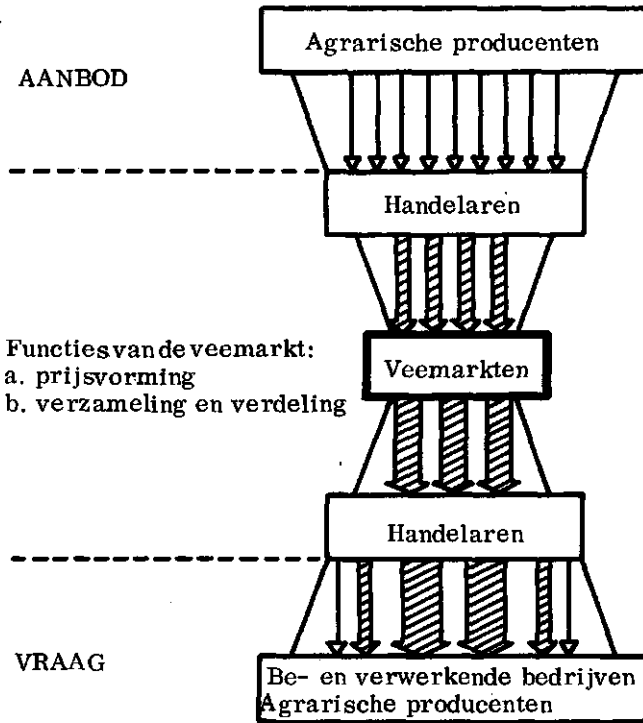
1. Ontwikkelingen in de periode 1959-1972

Omschrijving	1959			1972		
	Vee- stapel x 1000 st. a	Markt- aanvoer x 1000 st. b	$\frac{b}{a} \times 100\%$	Vee- stapel x 1000 st. a	Markt- aanvoer x 1000 st. b	$\frac{b}{a} \times 100\%$
Totale veestapel	6704	3392	51%	11201	2455	22%
waarvan:						
runderen	3396	1390	41%	4306	1478	34%
varkens	2590	1446	56%	6233	462	7%
schapen	522	501	96%	592	457	77%
paarden	196	55	28%	70	56	80%
Aantal markten	183			94		
Aandeel 10 grootste markten	66% van de marktaanvoer			80% van de marktaanvoer		
Aandeel 8 daaropvolgende markten	14% van de marktaanvoer			16% van de marktaanvoer		
Marktaanvoeren op de 10 grootste markten 1):						
'Hertogenbosch	359306	stuks vee		396930	stuks vee	
Zwolle	302303			319328		
Leeuwarden	229001			255583		
Rotterdam	281069			226327		
Utrecht	217562			216984		
Purmerend	201037			169005		
Groningen	179434			149868		
Doetinchem	125935			141887		
Sneek	110997			130656		
Leiden	188604			110548		

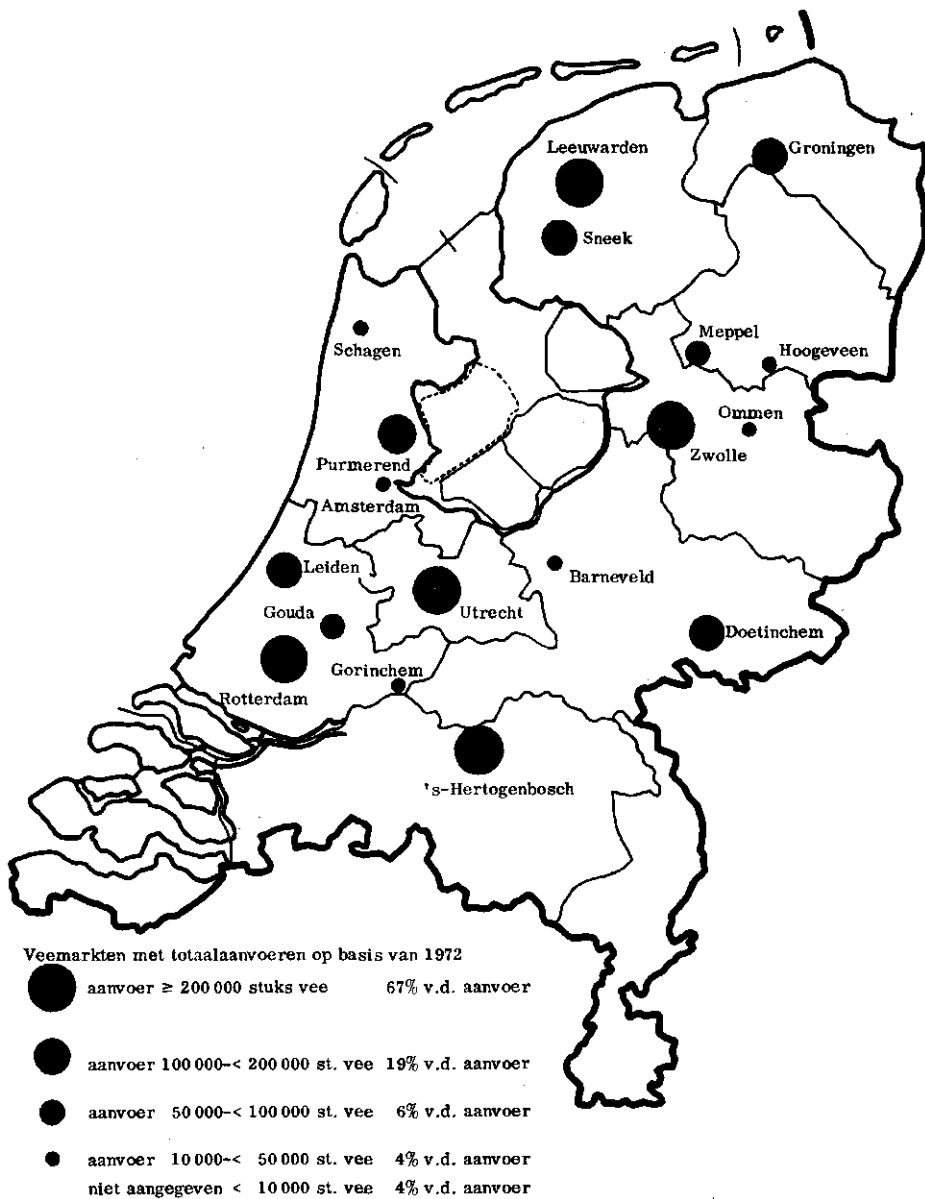
1) Basis jaar 1972.

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

2. Schematisch beeld van de functies van de veemarkt

3. De veemarkten in Nederland

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

4. De veemarktkalender 1974

WEEKMARKTEN

Maandag

Amsterdam	: runderen, varkens
Barneveld	: vette kalveren (EEG-referentiemarkt)
Didam	: biggen
Gorinchem	: biggen
Den Bosch	: alle soorten vee, paarden
Hoogeveen	: runderen, kalveren
Leiden	: alle soorten vee (schapen 10.00 uur)
Nijkerk	: runderen, kalveren, biggen
Schagen	: slachtvee, slachtvarkens
Utrecht	: alle soorten vee, paarden

Dinsdag

Doetinchem	: alle soorten vee, paarden
Groningen	: alle soorten vee, paarden
Leiden	: alle soorten vee
Ommen	: varkens
Purmerend	: alle soorten vee, paarden
Sneek	: alle soorten vee
Utrecht	: alle soorten vee

Woensdag

Etten-Leur	: runderen, kalveren, paarden
Den Bosch	: alle soorten vee (EEG-referentiemarkt voor slachtvee en vette kalveren)
Raalte	: varkens

Donderdag

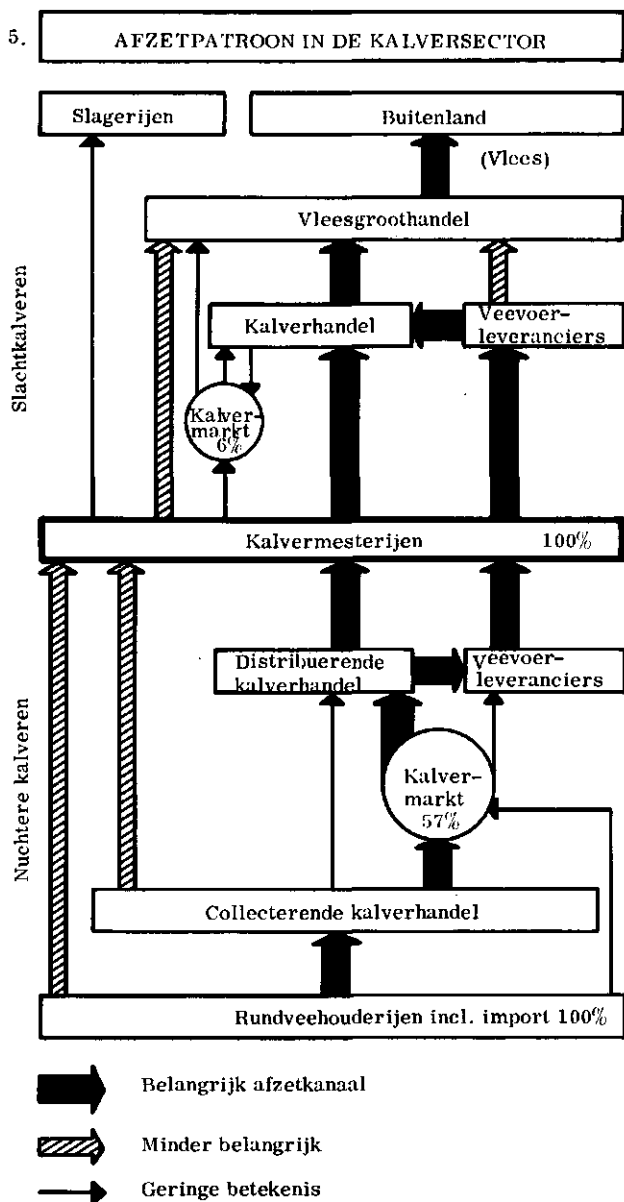
Gouda	: biggen
Meppel	: slachtvarkens, biggen
Schagen	: nuchtere kalveren, wolven
Utrecht	: alle soorten vee

Vrijdag

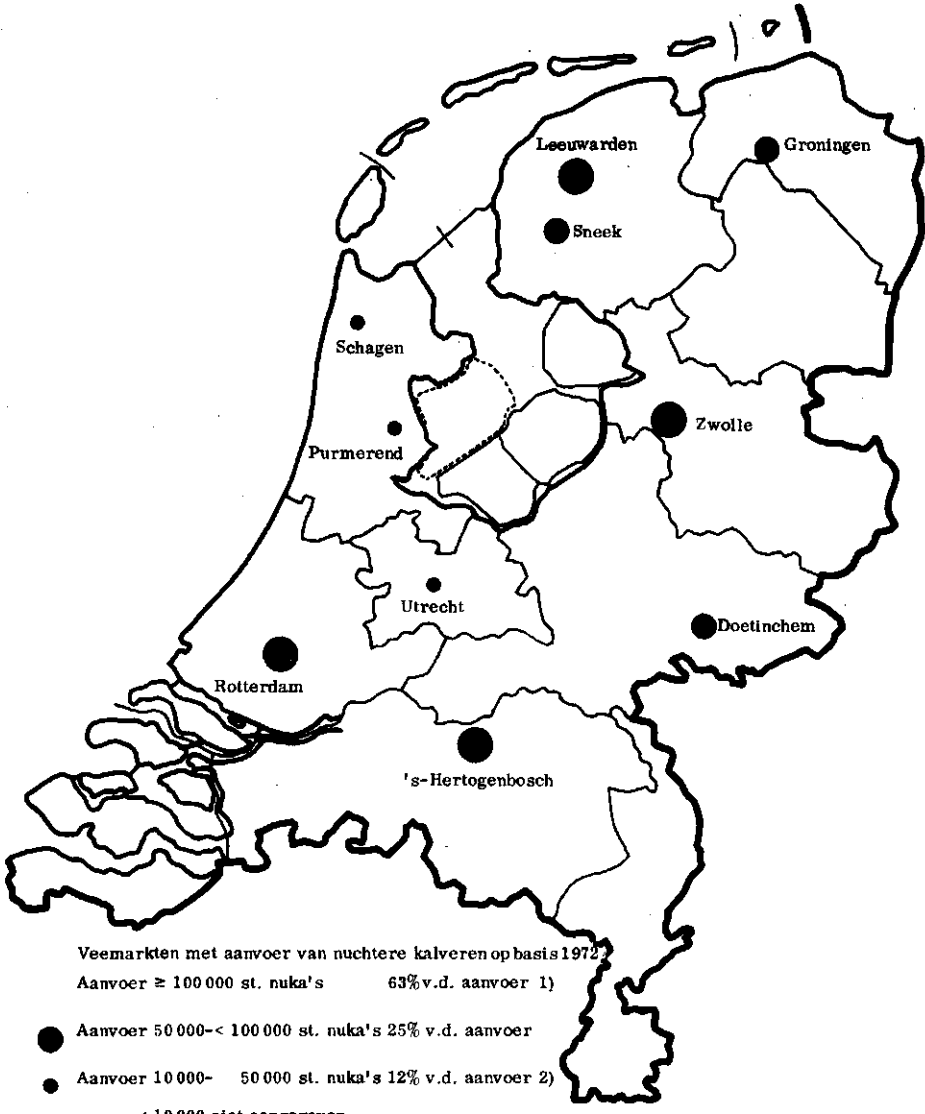
Amersfoort	: biggen, zeugen
Leeuwarden	: alle soorten vee, paarden
Utrecht	: varkensbeurs (De Meern)
Zwolle	: alle soorten vee (EEG-referentiemarkt voor slachtvee)

Bron: Vee en Vlees, 4 januari 1974.

5.

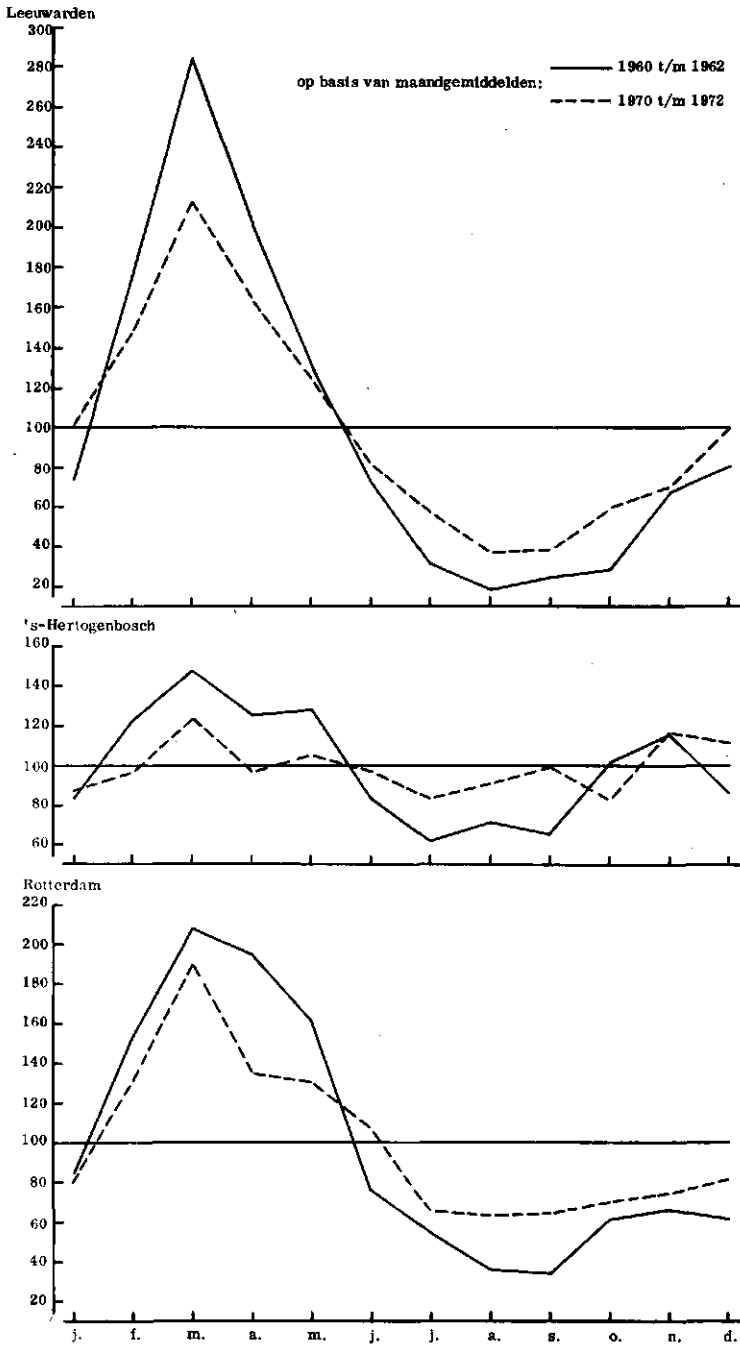

6. De nuka-markten in Nederland

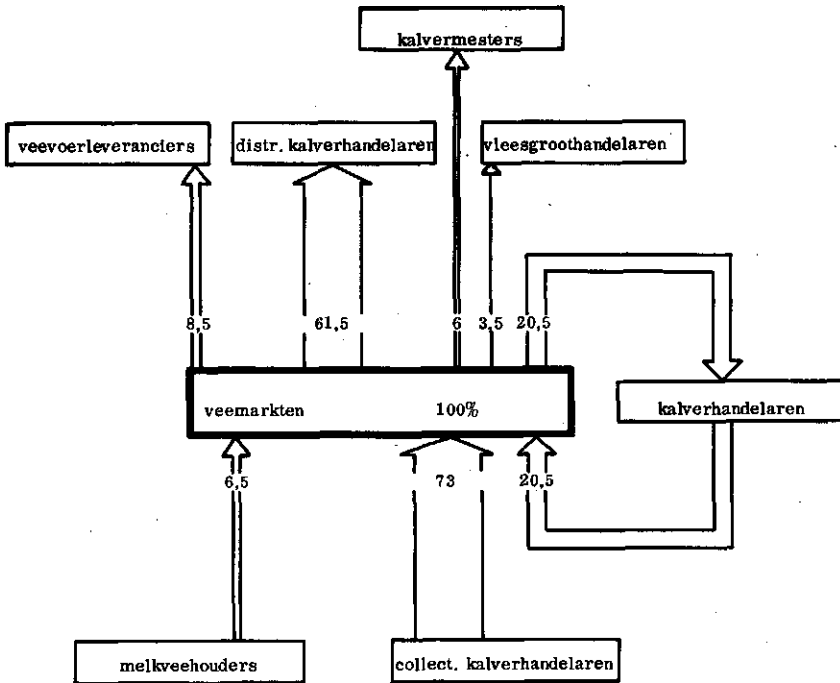

1) Rotterdam inmiddels (per 31 dec. 1973) opgeheven; plaats ingenomen door Leiden (?) 2) Schagen's aanvoer ligt in 1972 op ca. 4 000 nuka's.
Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

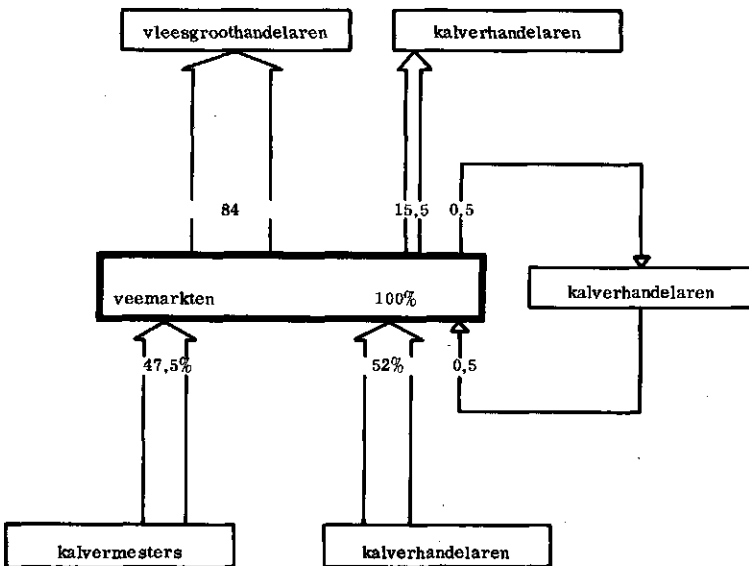
7. Seizoenmatig verloop van de nukk-aanvoeren

8a. Kopers en verkopers van nuka's op de markten

8b. Kopers en verkopers van vette kalveren op de markten

9. MARKTEN, MARKTPARTIJEN EN MARKTTRANSACTIES IN REGIONAAL VERBAND, NUKA'S

Vee, vlees- en veevoerhandelaren												
doen transacties op de veemarkten:	gevestigd in de provincies:											
	Gron.	Friesl.	Dr.	Over.	Geld.	Utr.	N.Holl.	Z.Holl.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Nederl.
Groningen	A V	AA V	A V	A	A V							AA VV
Leeuwarden	A V	AA VV	V	A	A					AA		AAA VVV
Sneek		A V	A V		A					A		AA VV
Zwolle		V	A V	A V	AA VV	A V		A V		A		AAA VVV
Doetinchem				A V	AA VV	A V				A		AA VV
Barneveld								A V				A V
Utrecht		A V			A V	A V	A V	A V		V		AA VV
Purmerend		V			A V	A V	A V	A				A V
Schagen							A V					A V
Rotterdam					A V	A V		A VV	A	A V		AAA VVV
Den Bosch		A V			AA V	A V	A V	AA V	A V	AA V	V	AAA VVV
Totaal	A V	AAA VVV	A V	A VV	AAAA VVV	A VV	A V	AAA VV	A V	AAA VV	V	

Toelichting: A (= aankoop): < 50 000 nuka's : V (= verkoop)
 AA " : 50 000 - < 100 000 " : VV "
 AAA " : 100 000 - < 300 000 " : VVV "
 AAAA " : ≥ 300 000 " : VVV "

10a. Concentratie van veemarktaanvoeren van nuka's

	1962	1967	1972
Aanvoer nuchtere kalveren	404 000	568 000	753 000
waarvan op:			
10 grootste markten	95%	99,6%	99,6%
5 grootste markten	60%	68,5%	73,1%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

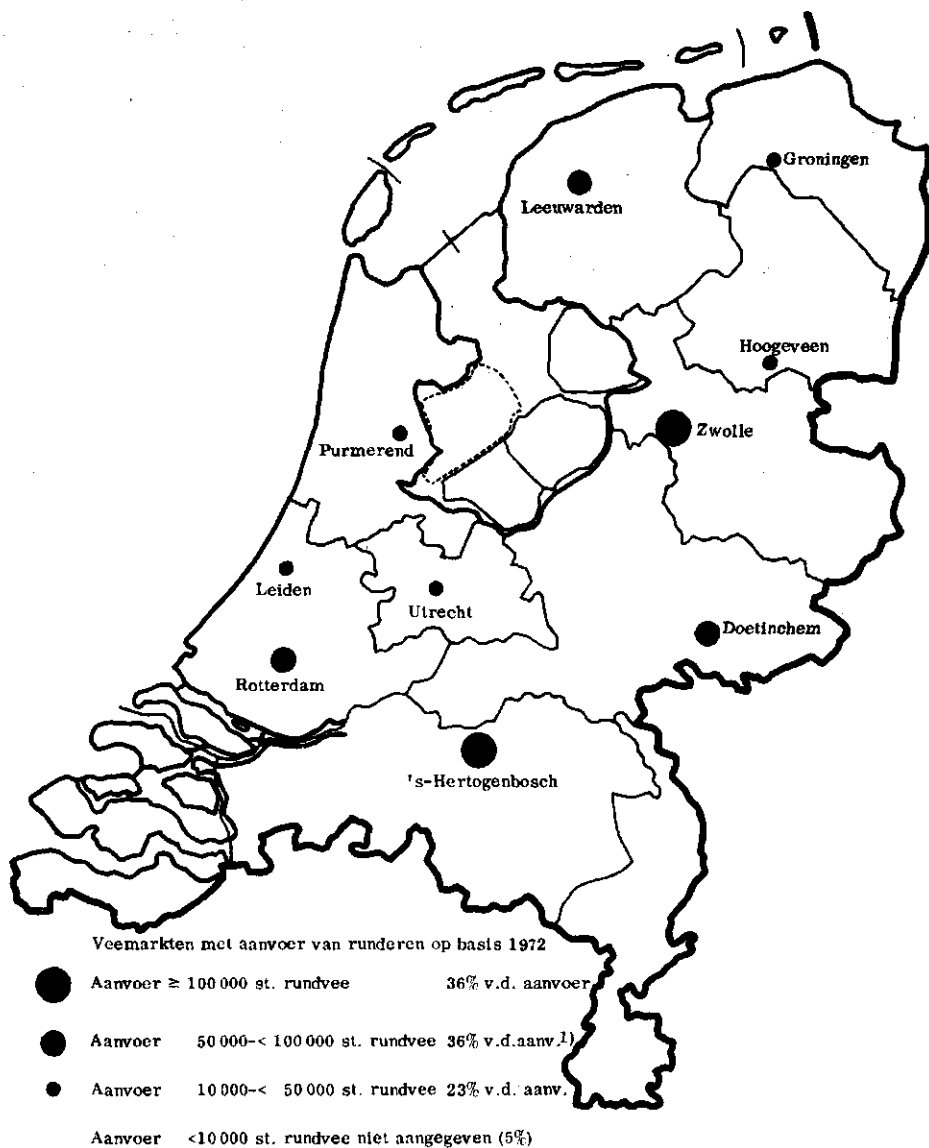
10b. De veemarkten voor nuka's en vette kalveren in de regio's (1970)

	Gr.	Frl.	Dr.	Over.	Gld.	Utr.	N.H.	Z.H.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Nederl.
Melkveestapel	5	16	7	15,5	16	6	6,5	8,5	1	14,5	4	100%
Marktaanvoer												
nuka's	7,5	22	.	14	12,5	7	5	16	.	16	.	100%
Mestkalveren-												
stapel	2	4,5	4,5	7	47	5	2	4,5	.	21	2,5	100%
Marktaanvoer												
vette kalveren	2,5	2,5	0,5	10	46,5	3,0	1	7,5	.	26,5	.	100%
Kalver-												
slachtingen 1)	0,2	4,7	0,1	4,6	30,3	3,5	47	34,0	.	11,1	6,8	100%

1) Slachtingen hebben betrekking op nuchtere kalveren, graskalveren en vette kalveren (de laatste groep omvat > 90% van het totaal).

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

11. De rundveemarkten in Nederland

1) Rotterdam inmiddels (per 31 dec. 1973) opgeheven. Plaats wellicht ingenomen door Leiden (?)

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

12a. Concentratie van veemarktaanvoeren van rundvee

	1959	1962	1967	1972
Marktaanvoer v. runderen	822 000	744 000	729 000	830 000
Aantal markten	98	91	74	55
Gemidd. aanvoer per markt	8 390	8 470	9 820	14 500
Marktaanvoer als % van de rundveestapel	32%	29%	24%	21%
Aandeel 10 grootste markten	81%	92%	94%	95%
Aandeel 5 grootste markten	61%	67%	69%	72%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

12b. De veemarkten voor gebruiksvee in de regio's (1970)

	Gr.	Frl.	Dr.	Over.	Gld.	Utr.	N.H.	Z.H.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Nederl.
Melk- en jongveest.	4,9	15	7,5	15,4	16,8	5,2	6,4	7,6	1,2	15,6	4,4	100%
Marktaanv. gebr.vee	7,2	14,5	4,4	21,9	11,9	6,7	7,6	8,5	1,0	18	0,1	100%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

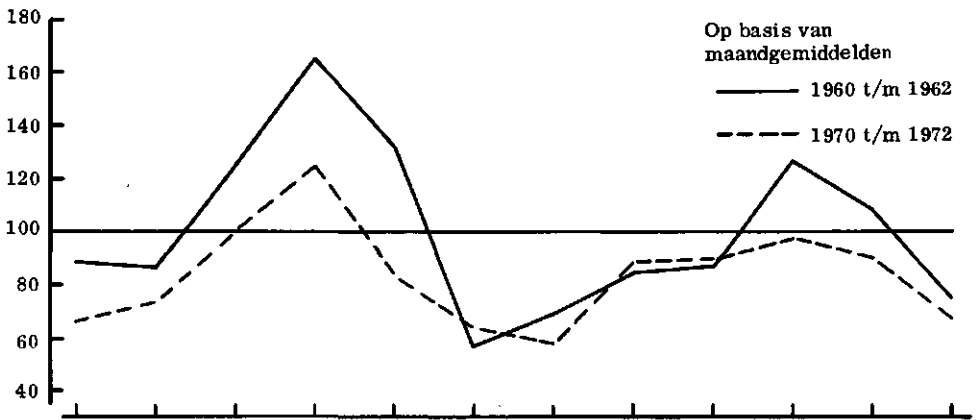
12c. De veemarkten voor slachtvee in de regio's (1970)

	Gr.	Frl.	Dr.	Over.	Gld.	Utr.	N.H.	Z.H.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Nederl.
Rundveest.	4,8	12,3	5,9	14,1	17,1	5,0	6,3	8,9	4,7	14,9	6,0	100%
Marktaanv.	6,2	17,1	0,3	12,8	7,9	10,5	4,9	24,3	.	16,0	.	100%
Slachtingen	3,9	8,0	2,1	10,8	12,6	4,7	15,2	23,3	1,7	12,8	4,9	100%
Consumptie ¹⁾	4,0	4,0	2,8	7,2	11,7	6,2	17,2	22,9	2,4	13,9	7,7	100%

1) Benadering op basis van bevolkingsindeling.

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

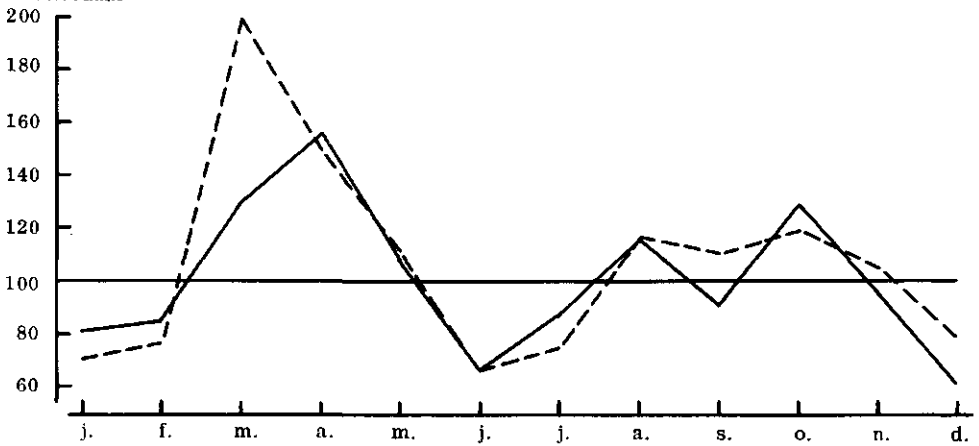
Doetinchem 13. Seizoenmatig verloop van de gebruiksvee-aanvoeren

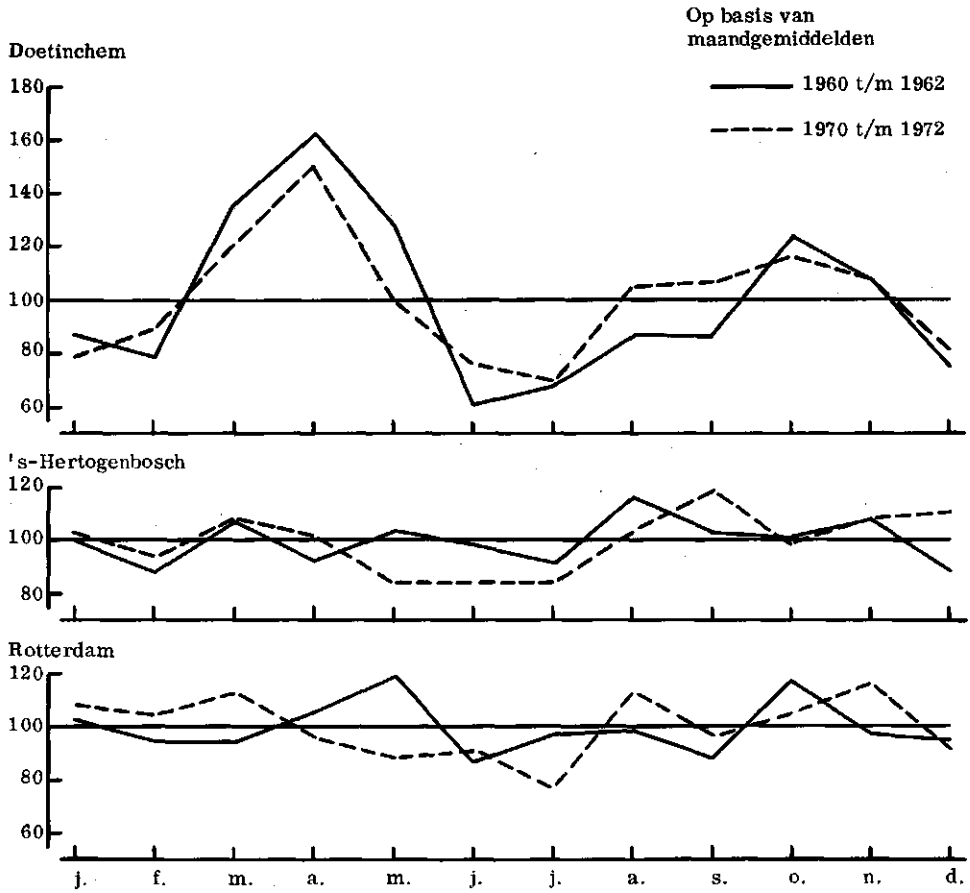
's-Hertogenbosch

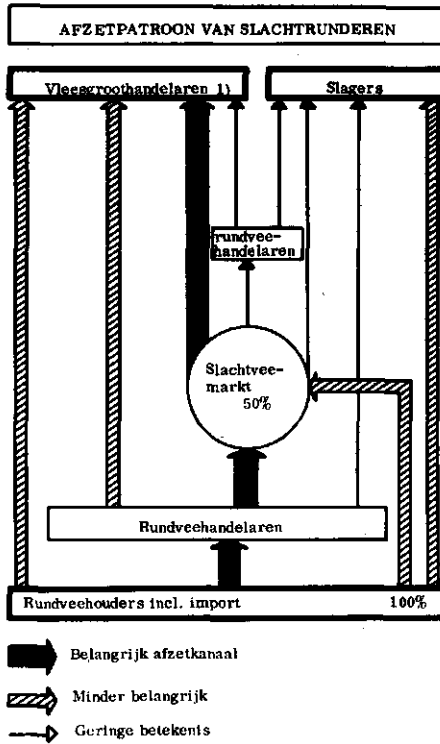
Rotterdam

14. Seizoenmatig verloop van de slachtvee-aanvoeren

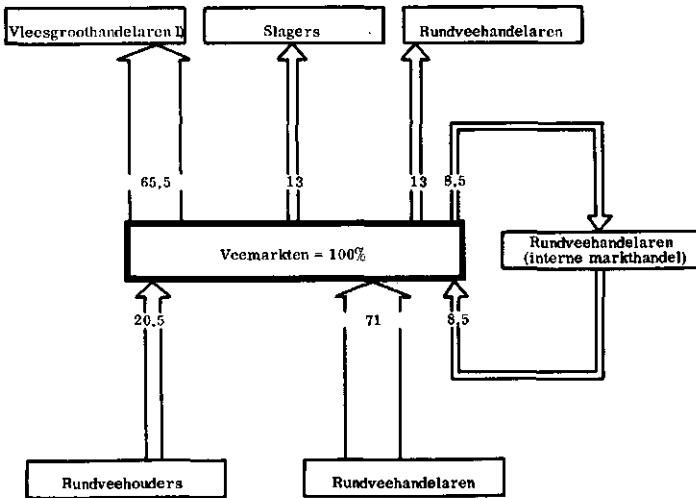

15a

1) Incl. vleeswarenfabrikanten.

15b. Kopers en verkopers van slachtrunderen op de markten

1) Incl. vleeswarenfabrikanten.

16. **MARKTEN, MARKTPARTIJEN EN MARKTTRANSACTIES IN REGIONAAL VERBAND: SLACHTRUND.**

Vee- en vleeshandelaren												
doen transactie op de veemarkten	gevestigd in de provincies:											
	Gron.	Friesl.	Dr.	Over.	Geld.	Utr.	N.Holl.	Z.Holl.	Zeel.	N.Brab.	Limb.	Nederl.
Groningen	A VV	A V	A V	A V		A						AA VV
Leeuwarden	A V	AA VV	V	A	A V	A	A	A				AAA VVV
Sneek		A V										A V
Zuidlaren		A V										A V
Zwolle		A V	A VV	AA VV	A V	A	A	A V		A V		AA VV
Nijkerk					A V	A						A V
Doetinchem		A		A V	A VV	A		A		A V	V	AA VV
Elst					A V							A V
Utrecht	A	A	V	V	A VV	A VV	A V	AA V				AA VV
Purmerend							A V					A V
Schagen							A V					A V
Amsterdam							A V					A V
Leiden						V	V	AA VV				AA VV
Rotterdam					A V	A VV		AAA VV	A V	A VV		AAA VVV
Etten-Leur								A		A V		A V
Den Bosch					AA VV	A V	A V	AA V	A V	AA VV	A V	AAA VVV
Totaal	AA VV	AA VVV	A VV	AA VV	AAA VVV	AA VV	AA V	AAA VV	A V	AA VVV	A V	

Toelichting : A (= aankoop) < 10 000 slachtrunderen : V (- verkoop)
 AA " " 10 000 - < 50 000 " : VV "
 AAA " " ≥ 50 000 " : VVV "

17. De biggenmarkten in Nederland

1) Behalve Scherpenzeel en 's-Hertogenbosch nog een aantal markten van geringe betekenis.
Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

18. De slachtvarkensmarkten in Nederland

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

19a. Concentratie van veemarktaanvoeren van biggen

	1959	1962	1967	1972
Marktaanvoer biggen	1 136 400	388 600	397 300	307 300
Aantal markten	135	100	59	30
Gem. aanvoer per markt	8 400	3 880	6 620	10 240
Marktaanvoer als % van de				
varkensslachtingen	30%	8%	6%	3%
Aandeel 10 grootste markten	52%	58%	72%	90%
Aandeel 5 grootste markten	38%	37%	48%	67%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

19b. Concentratie van veemarktaanvoeren van slachtvarkens

	1959	1962	1967	1972
Marktaanvoer slachtvarkens	310 000	70 000	90 000	165 000
Aantal markten	59	48	37	32
Gem. aanvoer per markt	5 263	1 468	2 430	5 156
Marktaanvoer als % van				
slachtingen	8%	2%	1%	1,5%
Aandeel 10 grootste markten	74%	79%	86%	92%
Aandeel 5 grootste markten	45%	52%	66%	79%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

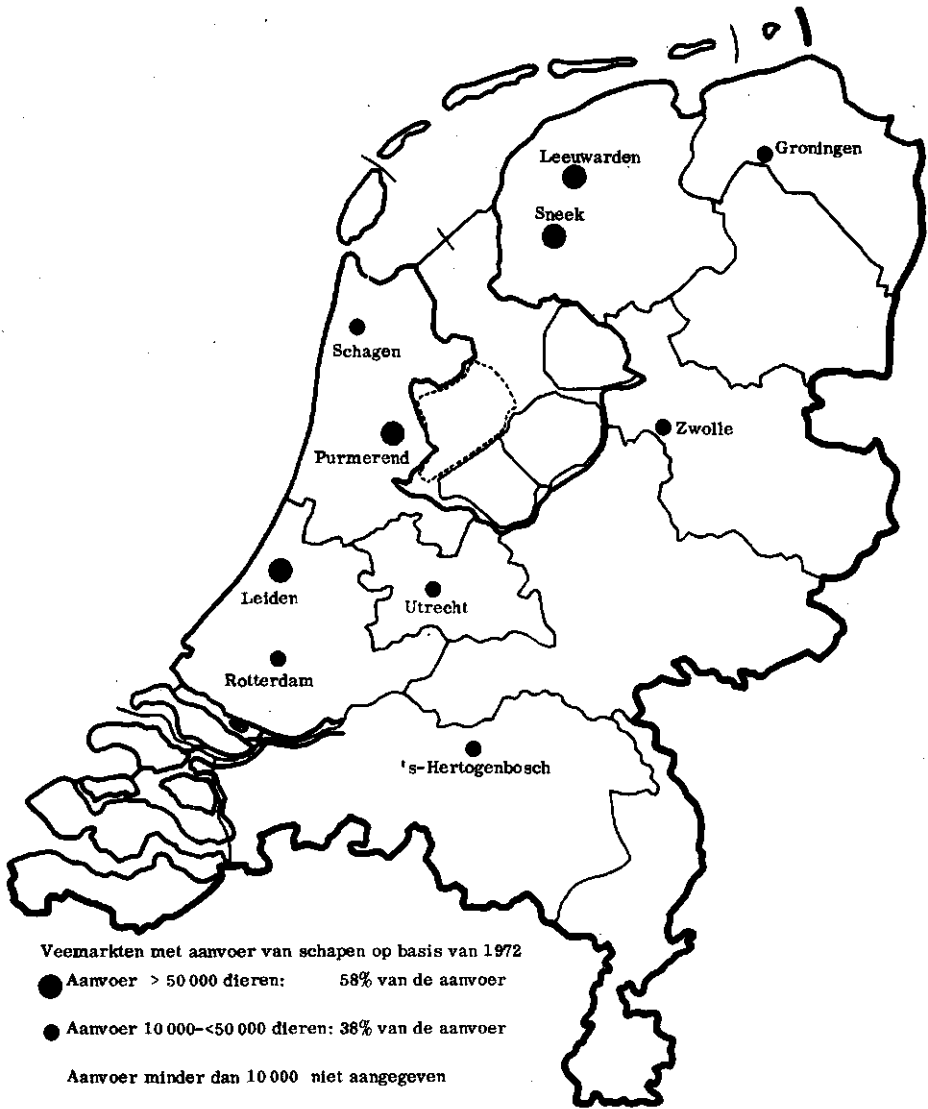
19c. De veemarkten voor biggen en slachtvarkens in de regio's (1970)

	Gr.	Frl.	Dr.	Over.	Gld.	Utr.	N.H.	Z.H.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Nederl.
Biggen-												
stapel	1	1,3	3,5	15,1	25,4	5,6	1,1	5,1	1	28,5	12,4	100%
Marktaanv.												
biggen	.	1,1	15,3	15,8	8,9	14,2	5,9	33,1	.	5,7	.	100%
Mestvar-												
kensstapel	1	1,2	2,3	14,2	26,8	5,0	1,1	5,0	0,8	30,9	11,7	100%
Marktaanv.												
varkens	18,6	12,9	1,3	14,3	0,2	12,2	5,6	14,1	.	20,8	.	100%
Slachtingen												
varkens	1,4	0,4	6,7	16,4	27,7	3,7	5,1	9,4	0,4	23,4	5,4	100%
Consumpt.												
v.varkensvl. ¹⁾	4	4	2,8	7,2	11,7	6,2	17,2	22,9	2,4	13,9	7,7	100%

1) Benadering op basis van bevolkingsindeling.

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

20. De schapenmarkten in Nederland

21a. Concentratie van veemarktaanvoeren van schapen

	1959	1962	1967	1972
Marktaanvoer schapen en lammeren	501 140	426 877	404 858	457 581
Aantal markten	77	55	52	43
Gem. aanvoer per markt	6 508	7 761	7 786	10 647
Marktaanvoer als % v.d. stapel	96%	89%	77%	77%
Aandeel 10 grootste markten	91%	94%	95%	96%
Aandeel 5 grootste markten	64%	69%	70%	67%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

21b. De veemarkten voor schapen in de regio's (1970)

	Gr.	Frl.	Dr.	Over.	Gld.	Utr.	N.H.	Z.H.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Ned.
Schapenstapel	10,0	22,5	2,2	3,2	5,8	4,9	34,9	10,3	2,0	2,7	1,5	100%
Marktaanvoer	9,1	24,9	0,1	2,8	1,4	9,3	23,7	21,2	.	7,5	.	100%
Slachtingen	0,9	11,6	.	.	0,9	18,8	20,5	43,7	0,9	1,8	0,9	100%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

22a. Concentratie van veemarktaanvoeren van paarden

	1959	1962	1967	1972
Marktaanv. paarden en veulens	55 415	49 897	62 974	56 454
Aantal markten	87	79	78	75
Gemiddelde aanvoer per markt	637	632	807	753
Marktaanv. als % v.d. stapel	28%	31%	54%	55%
Aandeel 5 grootste markten	62%	63%	64%	65%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

22b. De paardenmarkten in de regio's (1970)

	Gr.	Frl.	Dr.	Over.	Gld.	Útr.	N.H.	Z.H.	Zeel.	N.Br.	Limb.	Ned.
Paardenstapel	5,0	9,1	8,7	13,1	21,1	3,5	4,9	5,5	2,4	20,2	6,4	100%
Marktaanvoer	0,7	8,8	10,7	7,9	13,2	38,2	1,3	3,2	.	15,5	0,5	100%
Slachtingen	3,6	1,8	1,8	3,6	7,5	5,5	32,7	29,0	1,8	3,6	9,1	100%

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

23. Ontwikkeling van de veemarktaanvoeren op de 10 belangrijkste veemarkten

		1973	1972	1971	19
1. 's-Hertogenbosch	Totaal	434 510	396 930	404 325	373 4
	runderen	326 607	297 489	306 291	301 2
	varkens	42 412	44 905	45 792	29 9
	schapen	53 704	42 602	39 489	36 0
2. Zwolle	Totaal	339 053	319 328	311 754	316 8
	runderen	269 313	246 061	253 661	273 5
	varkens	49 783	54 300	40 793	26 8
	schapen	17 725	16 348	14 098	12 7
3. Leeuwarden	Totaal	262 612	255 583	280 600	305 9
	runderen	210 266	202 287	225 250	250 3
	varkens	21	11	-	-
	schapen	53 987	52 125	52 468	50 3
4. Rotterdam	Totaal	230 305	226 327	263 753	270 6
	runderen	195 596	190 741	224 611	237 1
	varkens	14 330	14 407	17 459	15 6
	schapen	20 149	20 874	21 311	17 5
5. Utrecht	Totaal	210 759	216 984	243 964	240 2
	runderen	98 071	99 024	115 852	131 5
	varkens	57 588	60 674	58 627	36 6
	schapen	39 982	40 878	45 526	44 3
6. Purmerend	Totaal	167 505	169 005	177 207	168 3
	runderen	69 435	65 581	69 514	72 3
	varkens	19 487	21 250	24 524	11 6
	schapen	77 532	81 330	82 469	83 5
7. Groningen	Totaal	163 024	149 868	179 422	190 1
	runderen	103 753	102 335	110 195	123 3
	varkens	28 612	20 888	26 330	23 0
	schapen	29 857	25 931	42 258	43 2
8. Doetinchem	Totaal	141 717	141 887	174 496	192 0
	runderen	134 706	134 436	163 137	179 1
	varkens	21	859	3 099	5 6
	schapen	6 220	5 619	7 028	5 9
9. Sneek	Totaal	124 093	130 656	135 337	127 7
	runderen	50 782	57 266	59 203	58 9
	varkens	5 424	6 795	5 980	2 9
	schapen	67 887	66 595	70 154	65 7
10. Leiden	Totaal	97 401	110 548	128 375	121 0
	runderen	19 416	21 257	25 074	24 8
	varkens	20 224	23 771	27 998	12 8
	schapen	57 654	65 423	75 197	83 1
Totale aanvoer (1 t/m 10 + ov.markten)	Totaal	2 495 933	2 455 342	2 654 634	2 594 8
	runderen	1 538 309	1 478 590	1 629 544	1 746 1
	varkens	435 085	462 742	469 133	299 6
	schapen	415 902	457 581	490 452	477 7

Bron: Op basis van gegevens van het CBS.

